

Den høytliggende gården

Oppsal gård - Fra gårdsdrift til boligstrøk

Av Leif-Dan Birkemoe

Første gang Oppsal gård omtales skriftlig er på slutten av 1300-tallet. Men gården er mye eldre. Ja kanskje fra tiden de første menneskene slo seg ned her. Mange har bodd på eiendommen gjennom hundrevis av år før mye av jorda ble boligområde tidlig på 1900-tallet og senere fra den store boligreisningen på 1950-tallet. Landbrukseiendommen ble gradvis visket ut i folks bevissthet. Siste fase i gårdens historie er nær. Bare navnet blir tilbake som boligstrøk, veinavn eller organisasjoner som ønsker tilknytning til stedet.

Oppsal (gnr.146) er et navn som også finnes flere andre steder i landet, men det er vanskelig å si noe sikkert om hvor gamle disse gårdene kan være. Som de fleste vel ser, består navnene av delene Opp og sal. Sal danner ikke noen egen navnegruppe. Det er i nyere betydning et ord for rom i et hus, men vi har grunn til å tro at det er et gammelt ord for selve huset, stedet der en bodde.

Det ser derfor ut til å være nokså parallelt med stue, stove i mange yngre stedsnavn. Oppsal kan derfor forklares som "den høytliggende gården, gården på høyden". Navnet passer godt, og er antagelig gitt i forhold til de eksisterende gårdene lenger ned, vingårdene og Østensjø.

Kilde: Søndre Aker Historielag, årbok 1985. Stedsnavn – forteller de noe? av Bjørn Eithun, UiO.

Tidlig bosetting

Hvor lenge det har vært drevet gårdsbruk på Oppsal, vet vi ikke. Men gårdsbrukene rundt Østensjøvannet hører til den al-

Oppsal gård før ombygging av hovedhuset i 1948/1949. Landhandelen, med inngang i hovedhusets søndre kortside, opphørte i 1938. Midt på bildet stabbur med hønsehuset til venstre. Bak slaktebu for gris. Låven bak falt ned i 2006. Til høyre det eldste fjøset og låven. Gårdsdammen er skissert med blågrønn farge på tunet. Akvarell av Ivar Håkenstad 1997. Foto: Leif-Dan Birkemoe

ler eldste bosettingen i Oslo-området. De eldste funn av steinøkser som er gjort i området ved Østensjøvannet er datert til en gang mellom 6 000 – 4 000 f.Kr., altså fra eldre steinalder. Innføring av jordbruket skjedde først i siste del av yngre steinalder (ca.2500 – 1800 f.Kr.). Det er fra denne tiden vi kan begynne å fundere på om gårdene ved Østensjøvannet kan ha røtter tilbake til.

At det kan ha bodd betydnings-

fulle personer med makt på Oppsal kan vi godt anta. Det er stor sannsynlighet for at langhusene i jernalderen har ligget på den høye fjellryggen som reiser seg opp fra Østensjøvannet. Noen mener at gården kan ha blitt utskilt fra den lavereliggende Østensjø gård pga. navnet "Oppsal", eller på gammelnorsk Uppsalir, som henleder på at gården ligger høyere opp i landskapet. Oppsal gård ligger 160

Gårdstunet. Det ovale gressfeltet midt på bildet markerer der gårdsdammen lå. Dammen var, hevdes det, egentlig et naturlig oppkomme, en kilde med godt drikkevann. I dammen var det i nyere tid karuss. Den ble fylt igjen på slutten av 1940-tallet. Til høyre stabbur og hønsehus, til venstre hovedhuset. Foto: Leif-Dan Birkemoe 14.05.2013.

moh, Østensjøvannet 105 moh.

Gammel ferdselsvei

Nedenfor terrassehusene i Oppsal terrasse går det en gammel ferdselsvei. Vi kaller den oldtidsvei og tidfester den gjerne til vikingtid/middelalder selv om vi ikke vet hvor lenge den har eksistert. Helt frem til Østensjøveien ble bygget på 1850-tallet var veien hovedvei sørover fra Oslo over Bryn, Skøyengårdene, Oppsal og Østensjøgårdene. Sideveier tok av til gårdene om ikke hovedveien passerte over tunet.

Lenge verserte haugen vest for hovedbygning med flaggstang på toppen som gravhaug, men nyere undersøkelser av Byantikvaren viste at det var en rydningshaug. Rundt Østensjøvannet er det imidlertid påvist over

20 gravrøyser. Og enda flere vet vi er slettet ved bygging av veier og bygninger.

Osloherad og Oslogrenda

Marine avleiringer gjorde omlandet rundt Østensjøvannet svært fruktbart. Området var en

del av Osloherad, bygden som i høymiddelalderen var en stor bondebygd omkring en ganske liten by. Bosettingen ved Østensjøvannet og på den dype leirjorda videre nordover mot Alna het i middelalderen Oslohverve, dvs. "Oslogrenda", etter sin beliggenhet like innenfor det gamle Oslo. Det gjenspeiler de gode driftsforhold til gårdene ved Østensjøvannet.

Ved utgangen av høymiddelalderen var det rundt 300 gårder eller gårdsbruk i Osloherad. Etter Svartedauden i 1349/50 ble en rekke gårder lagt øde, en nesten like stor nedleggelse av gårder som boligreisningen i dag har medført. Gårdene rundt Østensjøvannet klarte seg forholdsvis bra, ikke minst pga. de gode

Lenge verserte haugen i frukthagen vest for hovedbygning med flaggstang på toppen som gravhaug, men nyere undersøkelser av byantikvaren viste at det var en rydningshaug. Platået på haugen ble anlagt tidlig på 1920-tallet. Foto: Leif-Dan Birkemoe 14.05.2013

driftsvilkårene. Oppsal gård var blant disse.

Kirkegods

Vi vet lite om historien til Oppsal gård før biskop Eystein Aslaksson (biskop i Oslo 1386-1407) gir en del nøyaktige opplysninger om gårdens eiere og størrelse i "Den Røde bok" som var biskopens og kirkens fortegnelse over eiendommer, en "Jordebok". Om den årlige verdien av Oppsal heter det under avsnittet til Oslo Bispestol: "Av Oppsal 4 hefseldesbol og en gammel mark, og er det hovedbølet, som brevene sier". Når det vises til "brevene" må det også tidligere ha vært skrevet ned noe om eiendomsforholdet til gården. Kirkens inntekter av eiendommer kan ikke ha begynt før biskopen hadde fått et avgrenset bispedømme, dvs. mot slutten av 1000-tallet. Det tidligste Oppsal kom på kirkens liste over eiendommer kan da være en gang på 1100-tallet. Det kan godt tenkes at andre kirkelige institusjoner enn Oslo Bispestol har eid gården i perioden forut for opptegnelsen i 1396. Overføring fra opprinnelig privat eiendomsforhold skjedde bl.a. ved årtidhold som en kirkelig markering av en persons dødsdag med levende lys og lesing av sjelemesser. At Oppsal

var hovedbølet viser at det må ha vært minst ett underbruk. Mye taler for at underbruket (underbrukene) forsvant under Svartedauden eller ble slått sammen med hovedbølet.

St. Hallvard, emblem på programmet ved feiring av Oslo bispedømme 900 år i 1971. Oppsal gård kan ikke ha kommet inn under Oslo Bispestol før biskopen hadde fått et avgrenset bispedømme, en gang etter 1071. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

"Hefseldebol" er en jordegodsenhet som ga en årlig landskyld på 1 hefselde smør. Til sammenligning ga Østensjø på samme tid omkring 5 hefselder, mot Oppsals 4. Etter historisk leksikon er 1 hefselde ca. 35 kg. Hva leilendingen satt igjen med står det ingen ting om. Opplysningene vi får fra middelalderens jordebøker ser vi for det meste fra gårdeiernes synspunkt, ikke fra brukernes eller leilendingenes ståsted. Eierne

var sterkt interessert i den faste årlige inntekten de hadde av sine eiendommer, landskylda, som var gjenstand for avtale mellom eier og leier. Dette var individuelle avtaler som også må ha vært satt opp for Oppsal gård. Leien ble vanligvis betalt i naturalier, gjerne i smør.

Helt frem til 1560-årene står gården i lensregnskapene oppført som stiftsgods.

Krongods

Kirken eide før reformasjonen de fleste (over 80 %) av gårdsbrukene i Aker. Bøndene og kro-

Christian III, regent 1536-1559. J. Verheiden (kopi av Pallesen). Malmøhus. Ved reformasjonen i 1536 var det kongen som ble eier av kirkegodset, deriblant Oppsal gård. Foto: Leif-Dan Birkemoe 2012.

nen (kongen) hadde hånd om resten. Ved reformasjonen ble alt kirkegods i Norge lagt inn under kongen, eller kuppet av Staten, for Staten det var kongen. Etter reformasjonen (1537) ble eierforholdet til gårdene derfor helt endret. Midt på 1600-tallet var det kronen som stod som eier av over 60 %, mens kirken eide i underkant av 30 %. Bøndene eide om lag 10 %. Men danskekongen trengte penger til de mange krigene som ble ført og solgte eller pantsatte gårdene til bønder og andre som gjorde seg fortjent til det. Enkelte fikk også en gård i gave som erkjennelse for en eller annen tjeneste. Dette førte til at på 1700-tallet eide bønder og byborgere (godseiere) av ulik bakgrunn over 80 % av gårdene. Kirken beholdt rundt 15 % og kronen satt igjen med en ubetydelig andel.

Private overtar

Kronen pantsatte Oppsal gård 21. januar 1659 og 13. februar 1660 til assessor Knut Frandsen som fikk kongelig skjøte 12. juni 1663, den første private eier på Oppsal gård. Han var ikke bonde, men embetsmann og medlem av en kollegial domstol, dvs. dommer, i dette tilfellet høyesterett. Dommer Knut Frandsen ble også den første

private eier på Abildsø gård (gnr.160). Skjøte på Abildsø fikk han samme dato som Oppsal, 12. juni 1663 som inntil da hadde vært krongods. I pantedokumentet for Abildsø har han tittelen overhoffrettsassessor, altså høyesterettsdommer. Den samme Knut Frandsen fikk også pantebrev på Skøyengården (gnr. 144) 21. januar 1659 og ved skjøte 12. juni 1663 fikk sistnevnte også eiendomsretten. Han drev neppe selv verken Oppsal, Skøyen eller Abildsø gård med egne hender.

Frandsen beholdt Oppsal i drøyt ti år (1674) før han solgte til kommissarius Anders Boyessøn. Samme år solgte Knut Frandsen Skøyengården til samme kjøper. Abildsø solgte han allerede i

1664. Vi må anta at alle disse kjøpene var rene investeringer, mye bestemt av tilbud og etterspørsel. Spekulasjon kan vel ha vært en drivkraft. Tittelen kommissarius forteller at Boyessøn var en kongelig utnevnt embetsmann og langt fra bondeyrket. I 1694 solgte han Oppsal til Embret Gullisøn som igjen solgte videre til oberst, senere generalmajor Peter Jacob Wilster (1661-1727) ved skjøte av 30. januar 1708.

Offiser og godseier

Wilster bodde på Abildsø gård i ca. 30 år fra han fikk skjøte på gården i 1689. Offiseren var altså hjemmehørende på Abildsø da han kjøpte Oppsal. Også Lange-rud gård var med blant Wilsters eiendommer. På den tiden

Det eldste fjøset. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

Wilster kjøpte Oppsal var han inspektør over alt felt- og festningsartilleri i Norge. Under Den store nordiske krig mottok han heder og berømmelse som kommandant i Fredrikstad ved å organisere og sette i sving to særdeles vellykkede overfall på Karl XIIIs svenske garnison i Moss. Det er skrevet mye om general Wilsters militære karriere, men han beskrives også som en omstridt og selvrådig mann. Om han fikk utrettet noe på Oppsal tier historien.

Familiefeider

Sønnen til Anders Boyessøn, Antoni Skøyendal, tok Oppsal gård tilbake på odel. Men broren til Boyessøn, Ulrik Fredrik Boyessøn, protesterte og Skøyendal måtte selge videre til sin fetter visestifts skriver Johan Ernst Schultz ved skjøte av 5. april 1718.

Familiefeidene fortsatte, og de var til tider ganske harde. Skøyendal hadde overtatt Skøyengården etter sin far. Han hadde gått inn på Oppsals grunn og hugget ved og tømmer. På den tiden satt Mads Schultz, en slektning av han, som eier av Oppsal. Han protesterte på selvtekten i skogen. I en tvistesak ble grensestriden avgjort til Oppsals fordel. I boken "Nordre Skøyen hoved-

gård gjennom 600 år" er det gjengitt et kart fra 1737, nedtegnet av ingeniørkaptein A. von Brakel, som ble gjort i forbindelse med krangelen mellom Antoni Skøyendal og Mads Schultz på Oppsal om gårdsgrensen. På kartet er grensen mellom Skøyen og Manglerud tegnet

Over: Norges rikeste mann Bernt Anker (1746-1805), var eier av Oppsal gård i to år. Maleri av Carl Frederik von Breda (1759-1818).

Foto: Wikimedia Commons

Under: Navnet lever fortsatt som gatenavn i Oslo. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Bernt Ankers gate

langs bekken ved utløpet av Østensjøvannet. Skøyendal og Schultz hadde ulike oppfatninger av hvordan grensene gikk mellom Skøyen og Oppsal.

Hyppig eierskifte

Eierforholdene skiftet ganske hyppig i løpet av de neste 100

år. Etter opptegnelsene finner vi 15 forskjellige skjøter på eiendommen i denne perioden. Noen gikk i arv, andre solgt til utenforstående. Flere av disse var auksjonsskjøter. Det viser hvor vanskelige tider det kunne være for eierne, noe som ikke var uvanlig for bøndene i Aker. Det var nok ikke bare uår som la vanskeligheter i veien for eierne, men også de mange skattene de ble pålagt. Alt fra militære engangsskatter (garnisonskatten i 1627) til individuell skatt på diverse bekledningsgjenstander (skoskatten i 1711). En av de som fikk et auksjonskjøte i 1778 var etatsråd Bernt Anker. Han beholdt gården i to år noe som kjennetegner både tiden og formålet med kjøpet. Bernt Anker (1746-1805) var en forretningsmann, skipsreder, skogeier, trelasteksportør, gods-eier, verkseier, vitenskapsformidler og kammerherre. Han ble etter hvert Norges rikeste mann og eide bl.a. bergverk og storgården Frogner Hovedgård. Omkring 20 000 ansatte hadde Anker i sine ulike virksomheter. Altså langt fra bondetilværelse på Oppsal.

Østre, Vestre, Nordre og Søndre Oppsal

Kildene på 1800-tallet til opplysninger om Oppsal gårds eien-

dom har forskjellige benevnelser på gårder og bruk med tilknytning til hovedbølet. Dette forvirrer fordi det derfor er vanskelig å følge et bruk eller gårdpart fra en periode til en annen. Folketellingen i 1865 oppgir gårdene Oppsal østre og Oppsal vestre. I utredningen "Beskrivelse over de matrikulerte Eiendomme i Akers Herred med forslag til ny Skylddeling, utarbeidet i Henhold til Lov af 6te Juni 1863" er

Svend Larsen Opsahl (1854-1922), var bror til Theodor Larsen Opsahl (1856-1931). De kjøpte Bogerud gård sammen i 1882, men Svend overtok Oppsal gård i 1888. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20110005.

det kun Oppsal nordre som er oppgitt med navn og kan ikke være annet enn det folketellingen navngir som vestre. I tillegg er det fire eiendommer under

matrikelnummer 175 og løpenummer 250. Med 1838-matrikkelen kom det nye matrikelnummer og for å uttrykke oppdelingen i bruk ble det opprettet en serie løpenummer med tillegg av bokstaver og tall. Et system som var tungt håndterlig, særlig ved sammenslåing av bruk. Fra 1886 gikk man over til gårdsnummer (gnr.), og bruksnummer, (bnr.), slik det er i dag.

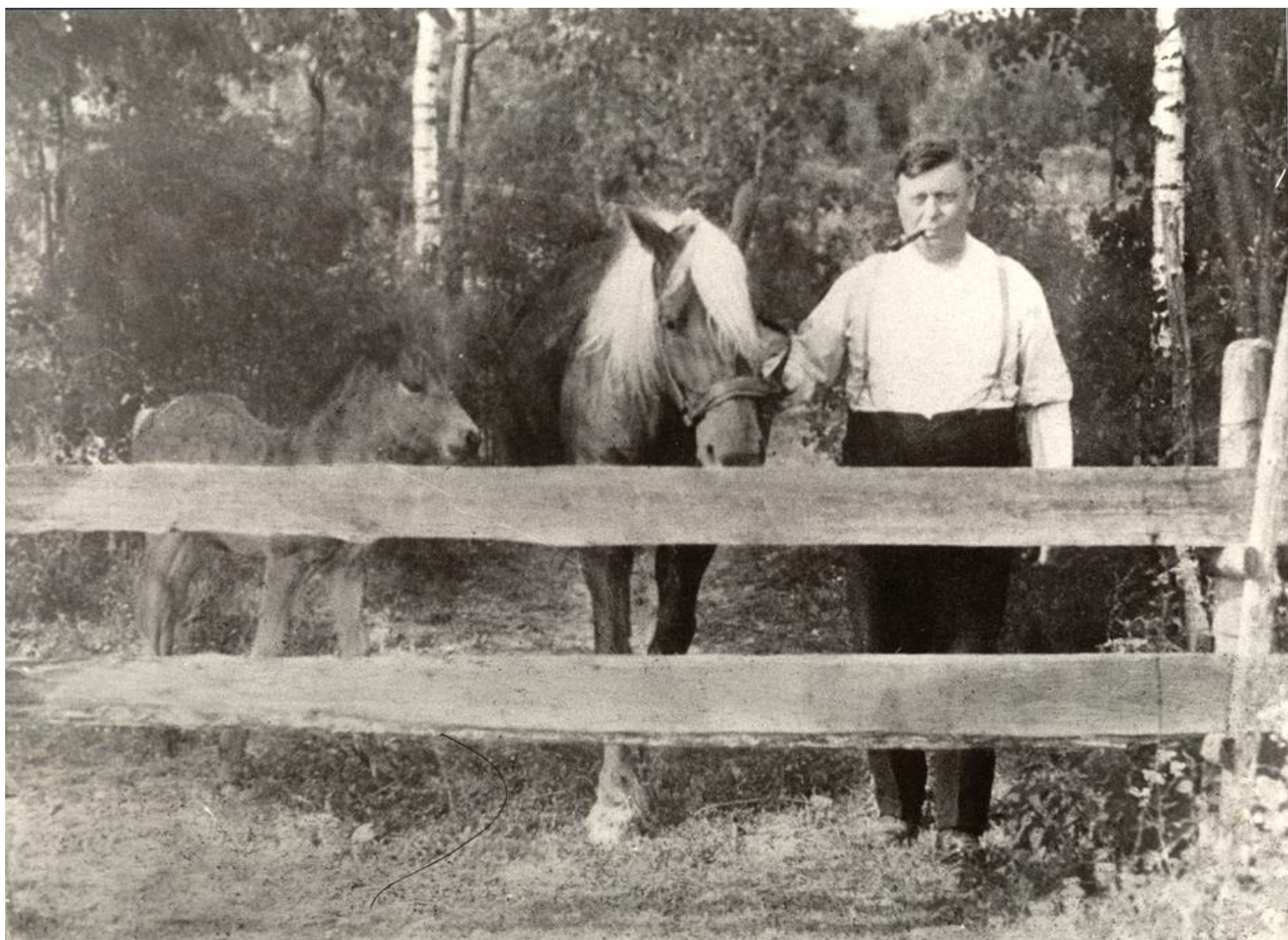
Under matrikelnummer 175 for Oppsal er det eneste som skiller brukene en eller to bokstaver bak løpenummeret: 250aa, 250ab, 250ad, 250ac og 250b. 250aa står ut for Oppsal nordre, identifiseringen er derfor gitt. Det som fra 1865 har gått under navnet "Søndre Oppsal" var den største av de utskilte eiendommene i matrikkelen. Derfor må 250ab være Oppsal søndre. Disse to gårdene hadde omtrent samme skyld. Nordre hadde 3 spesiedaler, 4 ort og 19 skilling mot søndres 3 spesiedaler, 1 ort og 21 skilling.

Den utskilte eiendommen Jørgensløggen må være 250b fordi det stemmer med hvem som eide/bodde der i 1865. Det stemmer også med matrikkelen i 1886 som viser overenstemmelse mellom gammelt løpenummer og nytt bruksnummer. Løpe-

nummer 250ad og 250ac eies av Thomas Johannessen Heftye. Dette er skogsområder som Heftye har kjøpt i forbindelse med oppkjøp av skog. Løpenummer 250ad er på 188 mål skog med dårlig grunn som årlig ga 15 favner ved, mens løpenummer 250ac var på 41 mål på dårlig "skovlænde" som ikke er oppført med noen avkastning av ved. Denne eiendom har anmerkningen

"Nøklevandsbraaten". Vi kan dermed plassere eiendommen rett ved der "Korketrekker'n" ble anlagt på veien inn til Sarabråten. Plassen er inntegnet på et kart som Heftye lot opptegne i 1854. Den største eiendommen har etter all sannsynlighet vært i det samme området, knyttet til Heftyes skogkjøp etter 1856. Disse skogene fikk senere navnet "Nøklevandsskogene" som ble kjøpt av Aker herred i forbindelse med drikkevannsforsyningene i 1897.

Etter dagens gårdsnummerinndeling har Oppsal gård (gnr. 146) vestgrense mot Østensjøvannet. I nord og langt inn i Østmarka går grensen mot Skøyengården (gnr.144). I sørøst er det grense mot Ulrud (gnr.145) og i sør mot Østensjø (gnr.147).

Hans Løvseth, trolig ved det som ble kalt Oppsalgrinden, i 1935-1936. Han holder hesten Solvær som han vant på loddssalget til travselskapet på Bjerke. Ved siden, en fole. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20030060. Foto: Løvseth-familien.

I skattemessig forstand har Oppsal gårds eiendom med stor sannsynlighet hatt denne utstrekning langt tilbake i tid.

Isrett i Østensjøvannet

Til Østensjøvannet hadde Oppsal gård bl.a. isrett, dvs. rett til å skjære is. Dette var aktuelt før kjøleskapenes og frysernes tid. For gårdene var det særlig kjøling av melk, men de største forbrukere av is var bryggeriene. De kjøpte is fra Østensjøvannet, en ikke uvesentlig kommersiell

virksomhet fra 1860 og frem til omkring 1925. Frem til 1950-tallet tok man bare is til eget bruk. Isretten til hver enkelt gård var omsettelig. På denne måten fikk Søndre Skøyen gård kjøpt isretten til Oppsal gård rundt 1900 og beholdt retten helt til isskjæringen opphørte. Skjæring av is ga også arbeid til husmenn og dagarbeidere på en tid av året da det ellers var liten virksomhet på gårdene. Kjøring av tømmer var også noe som

hørte vinteren til.

Oppsal gård har også hatt fiske-, brygge- og båtrett til Østensjøvannet. I likhet med alle som hadde slike rettigheter ble de endelig opphevet på begynnelsen av 1960-tallet.

Nordre Oppsals jordveier

Verdivurderingen i 1869 i forbindelse med revisjon av skylddeling for matrikulerte gårder i Aker gir oss litt bakgrunn for gårdens verdisetting. Det oppgis

at det var 120 mål "Leermuld paa Leergrund" og 26 mål "Bakker og simplere Sandjord". Totalt 146 mål innmark. I tillegg la hustomter beslag på 2 mål. "Unyttig Fjeld" oppgis til 9 mål. Driftsmessig får gården karakteren "letbrugt". Dette ga en verdifastsettelse på 2,976 spd. Årlig avling oppgis til 10 tønner bygg og 30 tønner havre. Gården hadde 2 hester, 5 storfe og 4 sauer. Skogen med mange "flatberg" ga årlig 28 favner ved. Det oppgis ikke hvor mange mål skogen utgjør, men verdien som årlig tas ut oppgis til 600 spd. Sammenlignet med verdiansettelsen av Søndre Oppsal, som har omtrent samme kvalitet på skogen, er det beregnet ca. 0,9 spd. pr. mål. Nordre Oppsal hadde i 1869 ut fra samme grunnlag ca. 550 mål skog. Totalt (innmark og utmark) utgjorde eiendommen 707 mål. Avstanden til Christiania oppgis til "5/8 Miil" (ca. 7 km) som tydelig vis er en tilleggsverdi. Gården får en totalvurdering med dyrkningskarakter "Godt". Skylddelingsrevisjonen gir gården omtrent samme skyldlegning som tidligere: 3,576 spd.

Etter de oppgaver som foreligger har Oppsal gård (gnr. 146, med underbruk) hatt en størrelse ved inngangen til 1900-tallet på mellom 1100 og 1200 mål. Legger vi til skogeiendommen som Thom-

mas Johannes Heftye kjøpte ender vi på noe i overkant av 1400 mål.

Utnyttelsen av skogen synes å ha mest verdi som fyringsved, skal vi dømme etter verdioppgavene. Vi hører ikke om tømmer-sag på Oppsal, men det er tømmerkjøring om vinteren. Heftyes oppkjøp av skog indikerer at han nok bl.a. tenkte på tømmer for salg. Sammenligner vi med Skøyen-gårdene vet vi at det ble saget tømmer ved Alna. Det kan derfor ikke utelukkes at også Oppsal kjørte noe tømmer til sagbruk ved Alna. Tømmer til eget bruk

Hans Løvseth (1887-1947) og hans kone Dagny (1887-1922) med sønnen Arne ved inngangen til landhandleriet på Oppsal. Bildet er tatt i 1920. Østensjø lokalhistoriske bilder. nr. B20030202. Foto: Løvseth-familien.

kan godt ha blitt skåret på gården, slik det ble på Søndre Skøyen helt inntil 1950-tallet.

Trevirke til gjerder på eiendommen ble trolig hentet fra egen skog.

Av jordbruksprodukter ser det ut til at bygg, havre og noe rug har vært viktige kornsorter. Hvete nevnes ikke. Derimot er poteter nevnt i siste del av 1800-tallet.

Seterdrift

I løpet av senmiddelalderen gikk allmenningsskogen i Østmarka over til å bli gårdsskog ved bruk gjennom hevd til beiteretter. Matrikkelen har sitt opphav i skattemanntall fra 1500- og 1600-tallet og la grunnlag for den første skattemessige skyld som ble lagt på gårdene. Gårdene rundt Østensjøvannet har trolig hatt beiteretter innover i Østmarka lengre enn det som i dag omfattes av matrikkelgrensene.

I boka "Østmarka fra A til Å" av Even Saugstad finner vi stedet Oppsalseter (Oppsalvangen) som var seter for Oppsal gård vest for Mariholtet. Setervangen ble muligens ryddet allerede på 1600-tallet og i drift utover 1700-tallet. Den var tegnet inn på et kart fra 1737, men det er ikke kjent hvor lenge setra var i drift (Kilde: Lise

Dette flyfoto fra tidlig på 1950-tallet viser at Oppsal gård ligger høyt i landskapet. Grensen mot vest er Østensjøvannet. Bygningen til venstre er hovedhuset som ble renoveret og ombygget på slutten av 1940-tallet. Den nærmeste driftsbygningen på østsiden (høyre) er fjøs, låve og stall. På motsatt side låve og slaktebu som falt ned i 2006. Stabburet står fortsatt. Til venstre for stabburet hønsehuset. Til høyre for låven vognskjulet som brant i 1975. Her ble det etter brannen bygget garasjer. Bakenfor er grisehusene. Huset mellom driftsbygningen og veien er den såkalte "Melbua" (delvis skjult), bygget av tyskerne under krigen. Jordveiene på vest og østsiden av gården. Jordstykket øverst i bildet tilhører nabogården Søndre Skøyen og ble kalt "Slora". Rønningjordet går ned mot Østensjøveien. Huset helt til venstre er eiendommen "Fjellet" under Oppsal byggeanmeldt i 1929. I bildets nedre høyre kant skimtes trikkesløyfen. I forkant langs Oppsalveien nabogården Rustad som er revet. Stabburet står fortsatt, men flyttet noen meter. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20030057

Henriksen). Selv om det er få spor av seterdrift i Østmarka er det ikke usannsynlig at Oppsal gård har hatt beiterettigheter helt inn mot Elvåga.

Opsahl som familienavn

Svend Larsen Opsahl overtok Nordre Oppsal gård i 1888 etter sin mor Anne Dorthea Thoresdatter som var enke etter Lars

Svendsen, far til Svend. Da Svend overtok hadde gården gått i arv fra far til sønn i fire slektsledd fra slutten av 1700-tallet. Bondeselveiet ser derfor ut til å ha kommet tidlig til Oppsal etter at borgerskapet ikke lenger var dominerende eiere. Brødrene Theodor og Svend tok navnet Opsahl, trolig de første

som valgte gårdsnavnet som familienavn. Theodor og Svend Larsen Opsahl kjøpte Søndre Bogerud gård i 1882 seks år før Svend overtok Oppsal. Gårdsnavnet Oppsal ble lenge skrevet Opsahl før det ble Opsal og Oppsal, men familienavnet ble alltid skrevet Opsahl.

Hovedbygningen slik den var før ombyggingen på slutten av 1940-tallet. Utsnitt av akvarell av Ivar Håkenstad 1997.

Oppsal gård var som andre gårder i Aker preget av at Christiania vokste fra ca. 7 000 innbyggere i 1790-årene til ca. 76 000 i 1875. Det ble et stort behov for landbruksprodukter. Akerbygda var nærmest til å skaffe disse produktene og solgte sine produkter til byen mot kontant oppgjør. Oppsal var intet unntak.

Gårdens bygninger

Hovedhuset ble oppført av tømmer med panel, trolig rundt 1850. Huset hadde to leiligheter. I kjelleren var det to rom, i første etasje gang, to kjøkken og tre værelser. I annen etasje tre værelser og to alkover. Under en takseringsbefaring i 1920 blir det

opplyst at der var innlagt "elektrisk lysnett". Huset hadde en lengde på 17,7 meter og bredde på 9 meter.

Ved ombygningen på slutten av 1940-årene endret huset karakter. Før ombygningen kan vi fra bilder se at huset hadde kjøkkeninngang utenfra på den nordre kortsiden som eget bislag. På den måten unngikk man å gå gjennom hovedinngangen på langsiden mot øst med sølete fottøy og skitne arbeidsklær. Dette var et typisk trekk ved våningshusene. Særlig i onnene var ekstrahjelp i tillegg til familien det vanlige og alle måltider ble inntatt i fellesskap på kjøkkenet. I den søndre korten-

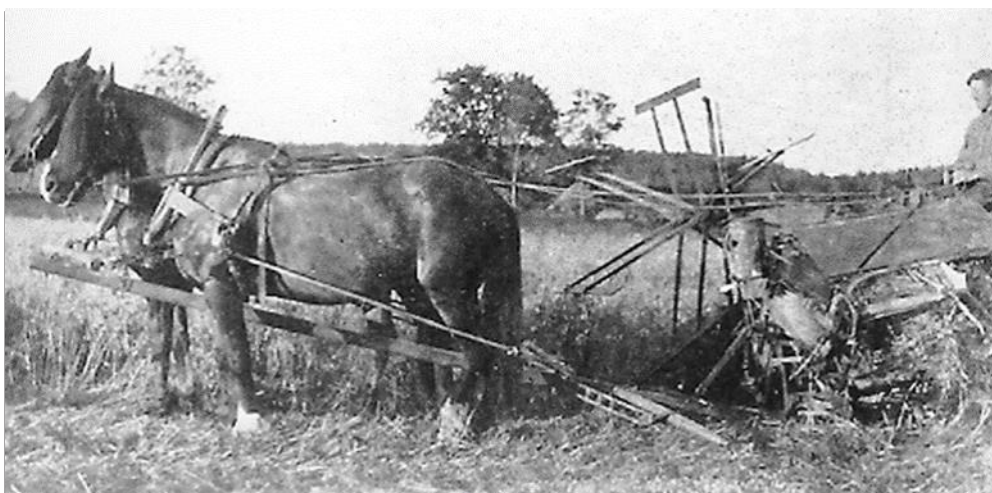
de av huset hadde butikken inngang. Så lenge det var butikkdrift påvirket denne virksomheten i stor grad hovedhuset.

Bygningene langs tunet har nok fått plassering etter naturlige årsaker ved at husene er lagt på mest mulig udyrkbare mark på det høyeste område. Vi finner låve, fjøs, vognskjul, lagerhus og stabbur. Sistnevnte er oppført av tømmer med ett rom i første og ett rom i annen etasje. Det er egentlig to fjøs. Fjøset lengst mot sør er det eldste. For en gård med mange griser var det naturlig også med slaktebu og et kokeri for skyller. Alt dette var på plass i 1920 i henhold til

branntakster. Det er god grunn til å anta at gården hadde de fleste av disse bygningene også i siste halvdel av 1800-tallet. I 1921 ble det reist en ny bygning i bindingsverk på 225 m² som inneholdt stall og vognskjul til erstatning for en mindre tømmerbygning på 56 m² med plass til tre hester.

Grisehus

I 1922 ble det oppført et grisehus på 115 m² "parallelt med den ny-regulerte vei" nord på eiendommen. Denne vei er "min privateiendom" på begge sider, har Hans Løvseth gjort det klart i sitt brev til bygningssjefen i Aker. Dette var før Haakon Tvetters vei ble anlagt og veien opp fra Østensjøveien kom den gang inn på gården midt mellom byg-

Skuronn. Hans Løvseth brukte alltid hester til arbeid på jordene. Etter endt jobb fikk hestene bade i Østensjøvannet. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20030248.

ningene og fortsatte mot Oppsalveien. Både Aker bygnings-sjef og Aker Helseråd er i godkjennelse av søknaden nøye med å påpeke at grisehus og kokeri "må innredes etter reglene". Samme strenge gjelder for gjødselplassen.

I 1925 og 1926 fremgår det på basis av en "Byggeanmeldelse"

ved "ominnredning samt reparasjon av eldre fjøs til grisehus" at "grisehus og fjøs" ble bygget i 1891 nordvest på eiendommen. Slik det fremgår av dokumentene synes bygningen primært å ha vært grisehus for 50 gris.

Huset "Fjellet"

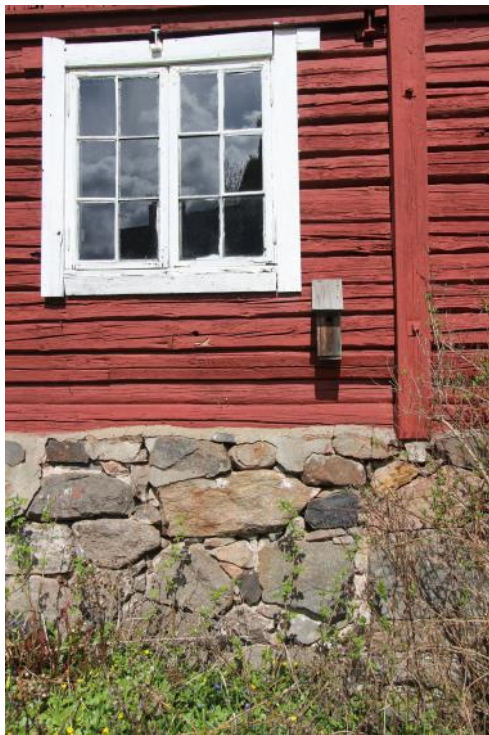
I 1929 ble det søkt om oppføring av et våningshus vest for hovedhuset. Etter tegninger og kartskisse kan det ikke være annet enn huset som i dag benevnes "Fjellet". Begrunnelsen for oppføring av huset var plass til arbeidsfolk, i enkelte dokumenter kalt tjenerbolig. I tilknytning til boligen ble det også søkt om kloakkanlegg til kum. Drikkevann var tilgjengelig ved henting fra vannpost. Samme år ble det reist et uthus i tilknytning til dette våningshuset.

Hestene fra Oppsal gård gikk gjerne på beitemarkene der Oppsal senter er i dag. Den beste jorda lå øst for gården, avskåret av trikken som kom i 1926 og Haakon Tvetters vei fullført i 1933. Både trikk og vei delte østsiden av jordeiendommen i to. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20030203. Foto: Løvseth-familien.

Branntilløp

8. november 1939 kunne det lett blitt en dramatisk situasjon på Oppsal gård. Et støpejerns røykrør fra bryggerhuset var ført opp inne i brannmuren. Røret lå så nær treverk at dette ble antent. En sprøytebil fra Bryn brannstasjon ankom med tre brannmenn. Etter brannrapporten klarte de å kjøre på fem minutter. Noen bøtter vann og varmen ble slokket. Reparasjon og forlengelse av pipa ble en sak

Fjøsveggen .

Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

som måtte godkjennes av bygningssjefen i Aker.

Ombygging og tilbygg til våningshuset

I august 1948 ble det anmeldt til og ombygging av våningshuset.

Det foreligger ingen dokumenter som setter spørsmål om huset som kulturminne eller at det er bevaringsverdig. Tilbygget i nord hadde heller ingen konsekvenser av reguleringsmessig hensyn.

Griserøkterboligen

I 1950 ble det søkt om utbedring av den såkalte griserøkterboligen som da ble oppgitt å være ca. 25 år gammel, altså bygget omkring 1925. Huset ble okkupert av tyskerne under krigen og innredet som røkterbolig, en funksjon det fortsatte å ha etter krigen.

Tyske bygninger

Under krigen satte tyskerne opp noen uthus eller brakker. Bygningene sto på peler og er vanskelig å finne spor etter i dag. Kun en bygning fra tyskerne er gjenværende i tillegg til rester av en vaktbu (2017).

Det store hamskifte

Hvilke endringer som fant sted med jordbruket på Oppsal, under det såkalte store hamskifte utover på 1800-tallet, da omfattende endringer fant sted i det norske samfunnet, kjenner vi lite til. Folkene på gården som hadde vært vant til å leve av det jorden ga, ble en del av en større økonomisk helhet, ikke minst i forhold til en voksende by. Nye

Stabbursstein.

Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

typer redskaper og maskiner endret gårdsdriften, og handelen mellom land og by økte. Hva som ble anskaffet av nytt utstyr eller omlegging av drift på Oppsal er det ikke funnet nedtegnelser om, bortsett fra det som er nevnt i branntakster. Vi må likevel anta at det har det vært utslag av endrete driftsformer. Alle større redskap skal være avskaffet etter hvert som driften opphørte. Traktor ble aldri anskaffet, kun hest ble benyttet i arbeidet på gården. På nabogårdene Østensjø og Søndre Skøyen finner vi tydelige beretninger om endringer og effektivisering av gårdsdriften. Trolig har det ikke skjedd ubemerket på Oppsal.

Kildevann

En gårdsdam lå sentralt på tunet, på eiendommens høyeste punkt. Dammen var, hevdes det, egentlig et naturlig oppkomme, en kilde med godt drikkevann. I senere tid sikkert forurenset og ikke brukt til annet enn vann til dyrene og som sikringsdam (brannndam). Dersom det forholder seg riktig med kildevann kan faktisk vannforsyningen ha vært en av grunnene til at Oppsal ble lagt så høyt oppe i terrenget. Det er ikke funnet gode bilder av gårdsdammen, men på akvarellen av Ivar Håkenstad 1997 er det skissert en blågrønn dam på tunet. Også på kart fra Aker kommune er dammen tegnet inn. Dammen ble fylt igjen på slutten av 1940-tallet.

Dammen som lå lengre mot nord er også markert på kartskisser fra Aker kommune.

Tresking

Th. Kristoffersen fra Bakkeløkka tok seg av treskingen i første halvdel av 1900-tallet fordi Oppsal ikke hadde egen treskemas-kin, en jobb Kristoffersen påtok seg for flere gårder uten treskemaskin i Østensjøområdet. Hans sønn Kjell har tatt vare på treskemotoren som sto på hjul og ble trukket av hest. Selve treske-

maskinen hadde også drag og ble trukket av hest. Motoren gikk på diesel eller det som ble kalt solarolje. Den ble varmet opp med en blåselampe. Kjølevannet var i en stor tank, koblet til motoren med ledning. Slik ble treskeredskaper installert på gården. Treskeutstyret ble rigget nær låvebrua. Selve treskemaskinen inne på låven, hvis mulig. Den ble kjørt av to mann og trukket på plass med hest. Treskingen foregikk fra oktober til november. Kjell har en kvittering fra Th. Kristoffersen datert 30. oktober 1940 for 11 timers tresking til kr. 6,50 pr. time pluss kr. 5 for oppsetting, totalt kr. 76,50. Etter at dyreholdet opphørte ble både treskeren og melkevogna satt inn i skjulet på Smeden. Alt dette brant opp da

Smeden brant på 1970-tallet. (Kjell Kristoffersen 2012).

Landhandel

Svend og hans kone Anne Marie åpnet landhandel på gården. Det var Anne som drev butikken. Hun kjørte selv med hest den lange veien til Kristiania og hentet varer. Om kvelden kjørte hun rundt til kunder for å levere varer. Det kunne bli lange veier og lange dager. Det fortelles at Anne og Svend var meget hjelpsomme og sosialt innstilt, ikke minst overfor de som var fattige. Butikkdriften sysselsatte folk i tillegg til familien. Som en ekte landhandel var det salg av mange varetyper, også ved hugget i egen skog. I 1930 ble det søkt om bensinanlegg for 3000 liter med pumpe 10 meter fra

Kjell Kristoffersen fra Bakkeløkka ved siden av treskemaskinen som utførte leietresking på Oppsal gård før og under krigen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 06.07.2012.

landhandelen og 5 meter fra Oppsalveien.

Løvset og Bakkehavn

14. juni 1892 ble det holdt en såkalt skylddelingsforretning, dvs. en sammenkomst for å dele opp en eiendom i flere selvstendige enheter. Eiendommen sør for Smedbergbekken var i 1875 utskilt fra Abildsø, gnr. 160, og eid av grosserer og godseier H.C.Mathiesen på Linderud. Denne dagen var det tre nye bruk som så dagens lys. "Parcellen Bakkehavn" ble utskilt med bruksnr. 10 til Theodor Opsahl fra Søndre Bogerud, Løvset med bruksnr. 8 til Andreas Hanssøn, husmann med jord fra Dalen, og Multehaug bruksnr. 9 til Ole Bjørnsen. Bakkehavn og Løvset skulle vise seg å få nære bånd til Oppsal.

Løvseth som familienavn

Theodor Larsen Opsahl (1856-1931) giftet seg med Marie, f. Jensdatter Stefferud (1851-1924) fra Stefferud i Feiring. Marie og Theodors eneste barn var Dagny. Hun ble gift med Hans Julius Andreassøn i 1911, sønn av Andreas Hanssøn som hadde kjøpt Løvset i 1892. Hans Julius Andreassøn var født på Dalen i 1877 der familien bodde den gang. Dalen lå litt lenger sør langs dagens E6. Hans Julius

Andreassøn tok navn etter den nye gården Løvset dit familien flyttet. Senere ble det lagt til en "h" i familienavnet, Løvseth. På den tiden Hans giftet seg med Dagny overtok de plassen Granli under Lambertseter, litt vestenfor Løvset. Da Hans og

Flagget vaier i vinden. Stangen står på rydningshaugen, slik den har gjort fra 1920-tallet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 17.05.2013.

Dagny flyttet til Oppsal overtok Georg, bror til Hans, plassen Granli og drev som slakter og med griseoppdrett til Granli ble ekspropriert av kommunen etter krigen.

Eierskifte

Anne og Svend fikk sønnen Lars i 1888. Han giftet seg med Emma, født Pedersen fra Fjellhøy ("Fjeldhøi") i Oppsalveien der

hun drev landhandel inntil hun flyttet det lille stykket bort til Oppsal gård. Emma og Lars jobbet begge i butikken på Oppsal. I 1915 døde Lars 27 år gammel av lungebetennelse. Dermed var Anne og Svend uten arving til gården. Nærmeste arving var Dagny, datter til Svends bror Theodor på Søndre Bogerud. Hvilke planer som ble lagt er ikke godt å si, men i 1922 dør Svend 68 år gammel. Da har allerede Hans Løvseth fått skjøte på Oppsal gård, noe han fikk i 1919. Svend må ha vært syk i noen år slik at arverekken ble ordnet mens han ennå levde. I 1919 kom derfor Dagny og Hans til Oppsal, men i januar 1922 dør Dagny to måneder før Svend av Pneumonia hispanica, altså siste

Opsahl Landhandleri

(Indehaver: Ole Jerpset), Østensjø pr. Bryn st. – Telefon 19351. Alt hva De trenger i kolonial og fetevarer vil De til stadighet finne i godt utvalg hos os. Daglig ny frisk middagsmat. Alt i forstoffer anbefales. Ordres på malvarer og bygningsartikler ekspederes prompt til dagens billigste priser.

bølge av spanskesyken.

Ny forretning på Oppsal

Hans Løvseth drev landhandelen etter Svend og Anne Opsahl ennå noen år inntil Ole Jerpset

leide lokalene. På et kort Jerpset distribuerte til kundene heter det:

Jerpsetfamilien hadde leilighet i 2. etasje på gården. Ole Jerpset drev butikken på Oppsal gård inntil han åpnet sin nye forretning i Østmarkveien 2, på hjørnet av Østmarkveien og Oppsalveien. I Østmarkveien 4 lå Magnor, en stor villa med låvebygning som senere ble kalt "Jerpsetlåven". Hans Løvseth overtok for annen gang landhandelen på gården i 1932 da Ole Jerpset med familie flyttet til en leilighet i det nye forretnings-

bygget. Hans Løvseth drev butikken frem til 1938.

Hester og griseoppdrett

Dagny og Hans fikk to barn Thorleif og Arne. Etter at Dagny døde i 1922 giftet Hans Løvseth seg med Ingrid Othilie Vilskog fra Østfold i 1927. Hun hadde blant annet vært hushjelp på Østensjø gård. De fikk barna Ingeborg (f.1930) og Oddvar (1927-2007) som vokste opp på Oppsal gård.

Hans Løvseth var kjent for sin interesse for hester og griseoppdrett. På det meste hadde de 300 griser, 16 storfe og ikke rent få

hester, mange av dem travhester på Bjerke. Grisehus og grisebinger lå nord for hovedhuset, trolig av hensyn til lukten. Det var ikke det eneste problematiske med grisehold. Paul Skappel på nabogården Søndre Skøyen fortalte at en gang gikk det galt og møkka fra grisehuset rant nedover Rønningjordet mot Østensjøvannet. Lukten var naturlig nok til plage for naboer og mange klager ble sendt til Helserådet. Inspeksjoner og krav om utbedring av anlegget ble fremsatt overfor eier, Ingrid Othilie Løvseth. Saken ble av Oslo kommune i 1958 fremstilt som

Grunnmuren til fjøset. Stabburet på motsatt side av tunet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

Oppsal gård er stengt inne av hus og blokker på alle kanter. Blokkene mellom Skøyenkroken i nord og Skøyenåsseien i sør, langs Haakon Tveters vei sørover til Oppsal senter var gårdens beste jord. Oppsalhjemmet (planlagt revet for å bygge nytt) med betjeningsboligene legger beslag på resten. I vest Saga-husene og terrassehusene i Oppsal terrasse. I nordvest Skøyenåsen skole. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20100055. Foto: Knut Sørby 2004.

potensiell fare for forurensing av Østensjøvannet. På kart fra Oslo Byggningskontroll datert 28. august 1958 er det tegnet inn traseen som gjødselen fra grisehuset ville få mot Østensjøvannet, samme vei Paul Skappel kunne berette om. På Oppsal gård var det Oddvar Løvseth som hjalp til med griseholdet fordi hans far Hans Løvseth gikk bort 60 år gammel i 1947.

Jordveiene på Oppsal ble hovedsakelig drevet i området øst for gården mot det som i dag er be-

byggelsen ved Oppsal senter.

Oppsalgrinden

Vi har bilder på 1930-tallet av hester som beiter på jordene i øst, men selve havnehagen var nok på vestsiden, det som lenge var hagemark med naturlig gress i området ved Rønningbakken mot Skøyenåsen skole. Her var trolig Oppsalgrinden (Opsahl Grind), en grind som før 1850-årene sto ved veiskillet i bakken opp mot Oppsal gård. Den gamle ferdselsveien (oldtidsveien) kom fra Bryn

over høydedraget ved Skøyengårdene, ned mot Østensjø skole, opp Rønningbakken nedenfor Skøyenåsen skole. Ved veidelet gikk hovedveien videre sørover mot Østensjø gård, mens det gikk en gårdsvei videre til Oppsal og Ulrud. I gamle veiprotokoller ble det brukt markeringspunkter som beskrivelse for den enkelte gårds ansvar for veivedlikeholdet. Opsahl Grind var et slikt fast punkt eller sted som man brukte for avstandsbestemmelse til neste

sted. Opsahl Grind var etter all sannsynlighet skillet mellom eiendommene Skøyen og Oppsal.

Om denne veien har vi en anførsel i veginndelingsprotokollen fra rodeinndelingen i 1826: "Fra Hovedveien No 4 ved Etterstad om Brynd, Skøyen Broe og Gaarden Skøyen til Opsahl hvor Veien aftager til Østensjø ved Opsahl-Grinden, 5560 Alen."

Hans Løvseth hadde før okkupasjonen hester i dette hageområde som var godt egnet til hestebeite.

Trikken kommer

I 1926 kom trikken som delte jordveien i to. Dette må ha vært en skjellsettende hendelse. A/S Akersbanene ble stiftet i 1917 to år etter at Lars Opsahl døde. Det var rundt denne tiden at traseen til Østensjøbanen ble utredet. I Aker historie bind 3 står det at bare et par måneder etter at herredsstyret hadde tatt beslutning om opprettelse av Akersbanene ble det sendt en søknad til Arbeidsdepartementet fra generaldirektør Ragnvald Blakstad og sokneprest dr. Alfred Eriksen om konsesjon på en bane fra Etterstad til sørenden av Østensjøvannet. Før nærmere behandling etterlyste departementet mer underlag for konsesjonssøknaden. Blakstad underrettet i

april 1918 departementet at han for sitt vedkommende frafalt søknaden. Fra sokneprest Eriksen forelå ingen meddelelse. I jubileumsboken for Oppsal Vel 50 år (1954) kan vi lese at soknepresten i Vålerengen, dr. Alfred Eriksen hadde "underhandlet om kjøp av Nordre Oppsal til utparsellering i samarbeid med generaldirektør Ragnvald Blakstad". Årsaken til at søknaden ble trukket var "at kjøpet av Oppsal ikke kom i stand. Gården ble tatt på odel av Hans Løvseth".

Trikketraseen som ble valgt fra Bryn går først på Nordre Skøyens grunn som kommunen kjøpte i 1910, deretter på Søndre Skøyen gårds grunn fra omtrent Godliasvingen til litt sør for Skøyenåsen T-banestasjon. Videre på Oppsal gårds eiendom. Når det gjaldt Søndre Skøyen ble det ikke betalt noe vederlag til grunneier for at traseen gikk over eiendommen. Tilsvarende var det trolig for Oppsal der det til og med var den beste jorden. Svend Opsahl kan ha sett det som slutten på gårdens drift og ønsket utparsellering slik Anton Tschudi gjorde for Søndre Oppsal i 1901. Men hva om man kunne finne en alternativ trase? Hvem som tok kontakt med hvem er ikke godt å si, men

Ragnvald Blakstad var ikke hvem som helst. Han var en innflytelsesrik industrimann og kraftutbygger. Om veien gikk gjennom soknepresten skal være usagt, men ikke usannsynlig. Men konsesjonssøknaden ble trukket. Dagny ble løsningen ved at hun benyttet arveretten. Østensjøvannet fikk ligge uten trikkelinje i vannkanten.

Utparsellering

Men hva hadde skjedd hvis Svend ikke var blitt syk og døde? Noe utparsellering fant riktig nok sted i 1920-årene og småhusbebyggelsen tok fart. Vi vet ikke om Svend hadde planer om ytterligere utparsellering. Der som det hadde dreid seg om hele eiendommen hadde ikke kommunen hatt noe å ekspropriere etter krigen, Obos hadde ikke fått tomter til å bygge på. Trolig ville det blitt et småhusstrøk som i Oppsal-skogen slik det ble på Søndre Oppsals grunn.

Og trikken hadde fått større trafikkunderlag lenge før boligreisningen på 1950-tallet.

Ny vei kommer

Da Svend Opsahl overtok Oppsal gård i 1888 fantes det bare to kjøreveier på Oppsal. Begge veiene startet ved Østensjø gård. Oppsalveien førte opp til Opp-

sal gård. Ulsrudveien førte opp til Ulsrud gård, videre forbi Jørnsløkken/Solbakken og møtte Oppsalveien der Kampheimveien begynner i dag. Andre veier var bare kjerreveier eller gangveier over og gjennom gårdene og husmannsplassene.

Ny oppfartsvei til Oppsal var lenge et krav fra de som bodde på Oppsal. Allerede i 1914 ble saken grundig drøftet i Oppsal Vel og forslag oversendt Akers formannskap. Flere alternativer ble diskutert. Først i 1919 ga Aker herredstyre den første bevilgningen til Haakon Tveters vei, men igjen var det uenighet om linjereiningen. Først i 1927 ble den påbegynt og ført fram til delet mellom Søndre Skøyen og Nordre Oppsal. Da var det bevilgede beløp oppbrukt. I 1930 ble arbeidet tatt opp igjen og veien fullført i 1933. Da var allerede jordveien på gården delt i to av trikkelinjen. Nedbygging av den beste jorda tok enda et skritt.

Okkupasjon

I 1942 ble Oppsal gård okkupert av tyskerne som også overtok dyrene. Tyskerne trengte fleisk, noe den vanlige norske borger måtte unnvære. Derfor passet griseholdet okkupantene svært godt. Hans Løvseth med familie

fikk fortsatt bo på gården, men tyskernes rekvirering la klare grenser for hva man kunne foreta seg. Familien fikk beholde noen få dyr til eget bruk.

Gården lå også nær den tyske leiren Rosenbusch langs Haakon Tveters vei (fra høsten 1943) som var gjerdet inn med piggetråd. Tyskerne oppførte flere mindre uthus. Ett av disse står fortsatt (2017) og fikk navnet "Melbua" fordi det etter krigen ble brukt til å lagre mel. Deler av en vaktbu kan man også se restene etter (2017). Våningshuset "Fjellet" ble også okkupert pluss den såkalte griserøkterboligen. Om Oppsal under krigen, se Rundt vannet nr. 13 2015.

Etterkrigstid og boligreising

I 1947 døde Hans Løvseth og kommunen eksproprieterte eiendommen på 600 mål skog og 120 mål innmark i 1948. Slik gikk det med de fleste Aker-gårder i området. Oppsal var intet unntak. Det gikk ofte sterkt inn på gårdbrukerne som måtte se sine jordveier bli forvandlet til boligtomter. Hovedhuset ble på denne tiden rehabilitert, dvs. at den praktfulle, rundt 100 år gamle bygningen i panelt tømmer fremsto i ny skikkelse i 1949. Obos startet den store boligreising i 1953. De første andelseie-

re flyttet inn i 1954. Gårdsdriften ble avsluttet for godt i 1965. På slutten var det bare høner og kalkuner igjen. Det var ikke storfe på gården lenger enn til ca. 1955. Gris helt mot slutten av 1950-tallet.

Gårdseiendommens siste fase

Hovedhuset på gården har etter 1980 vært utleid til kommunen, i den første tiden til hjemmetjenesten til Oppsal distrikt. Senere har det vært barnehage her. Det har også vært leiligheter for utleie. Familien bygget i 1982 den nye villaen i forkant av den gamle hovedbygningen. Ingrid Othilie Løvseth (1902-1982) bodde i hovedbygningen helt frem til hun døde. Ingeborg Jesperud flyttet tilbake til Oppsal gård i 1982/83 etter å ha bodd på Jesperud gård på Stovner fra 1959. I november 1987 flyttet hun ut av hovedhuset. Familien solgte resteiendommen på 10-12 mål til en eiendomsutvikler med overtakelse 1. juni 2013.

Noen av bygningene på gården har, etter nedleggelse av gårdsdriften, blitt benyttet til verksteder, lager og småindustri. I låven var det i noen år innredet klubblokaler for en Chilensk forening, åpnet av den Chilenske ambassadøren (Winkelmann 2013). Låven på vestsiden av tu-

net falt ned en vinter, trolig i 2006, av elde og snøtyngde, de andre bygningene ble gradvis fraflyttet og står sommeren 2017 langt på vei tomme. Planer om omregulering til boligblokker

opp mot syv etasjer og rekkehus har pågått en tid. Landskapet vil helt endre karakter i det planområdet er definert til å ligge innenfor "stasjonsnært område" med føringer om høy fortetting.

Uttalelser sommeren 2017 tyder på at det kun er stabburet som ser ut til å bli vernet som historiefortellende element.

Del 2 Søndre Oppsal – utparsellert til småhus

Når Søndre Oppsal (bnr. 2) første gang blir utskilt fra hovedbølet (bnr.1) varierer noe etter forståelsen av skifter, skjøter og skylddelinger. Det har vært salg og tilbakekjøp flere ganger, ofte med bare ett års mellomrom. I 1823 fikk vi en utskillelse som flere mener er første gang. I 1838 ble bruksnumrene 1 og 2 slått sammen, trolig frem til 1865.

Søndre Oppsal og Nordre Skøyen

Nye skylddelinger ble foretatt i 1845, 1854 og 1863. I forslaget til ny skylddeling som ble utgitt i 1869, men også i en branntakst fra 1865, står Peter Nicolai Aas oppført som eier. Peter Nicolai Aas eide Nordre Skøyen fra 1884 frem til han døde i 1891. Hans far Hans Pedersen Aas (1808 -1891) kjøpte Nordre Skøyen i 1845 og hans mor Maren Aas født Nilsdatter (1793-1871) ble i 1834 eier av Frøengården (Lille Frøn) som enke etter sin første mann Even Hansen.

Det var på denne måten hennes mann Hans Pedersen Aas, i yngre år omgangsskolelærer, kom inn i kretsen av Akerbygdens gårdbrukere. Denne arv ble ført videre til sønnen Peter Nicolai Aas, jurist og utnevnt til fullmektig hos en statssekretær i 1874. I boken om Nordre Skøyen står det at han en tid bodde på Oppsal, men om han personlig drev gården er vel heller tvilsomt. Peter Nicolai Aas

giftet seg i 1864 med Kathinka Huseby. De fikk en datter som ble oppkalt etter moren. Hans kone døde imidlertid alt i 1865 og Peter Nicolai Aas giftet seg en tid senere med Kathinkas søster Elida Huseby (1847-1923). De overtok Nordre Skøyen i 1884. I matrikkelen for 1888 står Peter Nicolai Aas oppført som "Kgl. Fuldmæktig". Peter og Elida fikk to barn Ellen og Sigrid. Peder Aas vei er først og fremst

Søndre Oppsal hvor fra utparseleringen ble foretatt av Tschudi i 1902.

Hovedbygningen på Søndre Oppsal gård slik den så ut før ombyggingen. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20040011.

oppkalt etter eieren av Nordre Skøyen, men Søndre Oppsal bør også være en del av minnet.

Solgte eiendommen til nybyggere

I 1880 kjøpte Amund Christian-
sen Søndre Oppsal for kr. 24 000.

12. september 1898 overdrar han
gården til sin eldste sønn Chris-
tian Amundsen for kr. 27 000

som i 1900 solgte til eiendomsfir-
maet Anton Tschudi for kr.

28 000 ved skjøte 18. januar 1901.

Anton Tschudi stykket opp eien-
dommen og solgte den til nybyg-
gere.

Et år før Christian Amundsen
solgte gården til Anton Tschudi
var det syv personer som bodde
på gården. I tillegg til de fem
som tilhørte familien var det to
tjenestefolk. Den yngste av disse
var en 14 år gammel svensk jen-
te som stelte i huset og hjalp til
med dyrene. Typisk for denne
tiden var at fire av beboerne var
født i Sverige, henholdsvis i
Dalsland og Värmland. Søndre
Oppsal ble i 1869 oppført med
121 mål jord "leermuld, hvorav
noget sandblandet" og 20 mål
"meget bakket". Totalt 141 mål
innmark og 265 mål "skov med
daarlig Grund" som årlig ga 15
favner ved. Gården fikk av her-
redskommisjonens komite ka-
rakteren "Godt dyrket". Basert
på disse tall var Søndre Oppsal

Det brune huset bakerst er hovedbygningen på Søndre Oppsal gård, nå Motbakkene 3. Huset står fortsatt, men ombygget til det ugjenkjennelige. Så sent som i mars 2013 ble det hvite huset til høyre revet, trolig en rest av uthusbygningene. 27.05.2004.

totalt på 406 mål. I 1869-
oppgaven står det at årlig utsæd
var $\frac{1}{2}$ tønne rug med årlig av-
ling 45 tønner. Av bygg utsæd 2
 $\frac{1}{2}$ tønner med årlig avling 24
tønner. Utsæd for havre var 2
tønner og avling 60 tønner. Det
ble også dyrket poteter til en år-
lig verdi av 180 skilling. Gården
hadde to hester.

Oppsals eldste bygning

Hovedbygningen på Søndre
Oppsal, bygget før Peter Nicolai
Aas eide gården, står fortsatt i
Motbakkene nr. 3, men i sterkt
ombygget stand. I 1865 listes det
opp følgende bygninger på går-
den, i tillegg til hovedbygningen:
bryggerhus, låve, fjøs, stall, stol-
pebod, og vogn- og vedskur. Fle-
re av bygningene ble oppført av
tømmer, blant disse var fjøset

med plass til 10 kuer og stallen
med plass til 3 hester.

Materialer fra en av driftsbyg-
ningene på Søndre Oppsal skal
være benyttet til å bygge reisver-
ket til "Nystuen", villaen i Øst-
markveien 3 som ble oppført i
1903 (Eirik Wærner). I et skriv til
Næringsdepartementet i 1943,
avdeling for bygningsmaterialer,
med søknad om materialer ved
innlegging av vann i Motbakkene
3, tilhørende Harald Hansen,
opplyses det at huset er Oppsals
eldste. Det var da jordgulv og
grunnmuren ekstra tykk.

Fortsatt står det i 2017 et lite hus
igjen sør for hovedhuset med
adresse Motbakkene 5 som i 1914
ble bygget av smed Julius Jensen
på en parsell av Søndre Oppsal.

Del 3 Bruket med flere navn: Jørgenslækken – Jørnslækken - Solbakken

I 1823 ble bruk nr. 3, Jørgenslækken, utskilt fra hovedbølet, gnr. 146. På 1700-tallet var Jørgenslækken en husmannsplass under Oppsal gård.

Ifølge boka "Oppsal vel gjennom 75 år 1904-1979" benyttes navnet Jørgenslækken fra 1824, med henvisning til grunnboken. Jør-

Solstua. Det eldste navnet som selvstendig bruk må ha vært Jørgenslækken, mens det på folke-
munne har vært benyttet det kortere navnet Jørnslækken. I en periode som husmannsplass kan navnet ha vært et annet, trolig i kombinasjon med hovedbølet Oppsal. I 1869-beskrivelsen oppgis eien-

årlig syv favner ved. Oppsummert ga dette en skyld på 1 spesiedaler, 1 ort og 7 skilling.

Nære familieband

Familien som bodde på Jørgenslækken var gårdbruker Lars Hansen Jørgenslækken (f.1825 på Jørgenslækken) og hustru Johanne Simensdatter. Gårdsbruket ble frikjøpt i 1824. Ekteparet fikk fem barn, men Johanne døde i barselseng i 1874. Hanna Sofie (f. 1859), den eldste av barna, var da 15 år. Hun bestyrte derfor huset for faren i noen år til hun giftet seg mot slutten av 1880-årene med Dinius Soot Pedersen (f.1862) fra Urskog i Akershus, en av etterkommerne etter kanalbyggeren Engebret Soot (1786–1859) og hustru Anne Olsdotter. Broren Olaf Hagbart (f. 1867) var ved morens død bare 7 år og Hanna Sofie må på mange måter ha vært som en mor for Olaf. Trolig hadde Olaf derfor sterke følelser for sin søster som han ville tilgodese dersom anledning bød seg.

De to andre barna var Teodor Adolf Larsen (f. 1861) og Mathilde Alida (f. 1865). I tillegg hadde familien en tjenestepike, Helene Simensdatter, (f. 1835 i Enebakk). Etter navnet å dømme kan dette ha vært en slektning, evt. søster,

I 1823 ble bruk nr. 3, Jørgenslækken, utskilt og frikjøpt fra hovedbølet. På 1700-tallet var dette en husmannsplass under Oppsal gård. Jørgenslækken benevnes i folketellingen 1875 som Nordre Jørgenslækken, i folketellingen for 1891 som Oppsal Jørgenslækken. På kart og offentlige dokumenter fra 1915 og senere benyttes navnet Solbakken. Hovedhuset ble revet ca. 1990, uthus og stabbur tidligere. Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20030128.

genslækken benevnes i folketellingen 1875 som Nordre Jørgenslækken, i folketellingen for 1891 som Oppsal Jørgenslækken, og i 1900 som Jørgenslækken. På kart og i offentlige dokumenter fra rundt 1915 og senere benyttes navnet Solbakken i noen sammenhenger også Solbakken/

dommen til 54 mål. Av dette var 35 mål "Leermuld og litt Sandmuld på Leergrund, god Jord", 19 mål mindre god. Det ble sådd en tønne bygg som gav 10-12 fold, to tønner havre som ga 4 -5 fold og fire-fem tønner poteter som ga 7-8 fold. Gården hadde en hest og tre storfe. "Skov med Fladbjerg" ga

av moren Johanne. Etter folketellingen i 1875 bodde også Andrea Jensen, fattiglem, forsørget av Akers Fattigvesen, alder ukjent, født i Enebakk som "tulling før 40 år".

På gården var det i 1875 "2 hester, 5 kyr, 1 får og lam, 1 svin og gris. 1 ¼ tønne bygg, 2 tønner havre, 80 skålpund gressfrø, 6 tønner poteter".

Olaf Larsen var en fremmelig fyr som slo seg opp på sjokoladeproduksjon og eiendomsspekulasjon. Han kjøpte eiendommen "Parcellen Bakkehaugen" (skjøte 1897) fra sin tremening Theodor Opsahl på Søndre Bogerud som hadde kjøpt jordsstykket i 1892. Den 20. oktober 1899 skjøtet Olaf Hagbart Larsen eiendommen med bygninger til sin svoger Dinius Soot Pedersen, gift med Olaf Larsens søster Hanna Sofie. Familiebåndene mellom Oppsal, Bogerud, Jørgensløggen og Bakkehavn var tette.

Kafé Solbakken

Rundt 1920 var Waldemar Berseth eier og da ble eiendommen kalt "Berseth" og lenge etter at Burum på Ulsrud kjøpte gården rundt 1925 het det "Bersethjordet", løkka det ble spilt fotball på rett overfor seniorboligene i Østmarkveien, fortalte Helge

Bakkehavn i 1898 like etter at gården ble bygget. Mannen med en hund på armen er bruker og fra 1899 gårdens eier Dinius Soot Pedersen. Hans hustru Hanna Sofie trolig til høyre med den yngste sønnen Olaf i hånden. Ekteparet Hanna Sofie og Dinius fikk tre barn. Foruten Olaf (f. 1895) datteren Valborg (f. 1893) en av jentene på bildet og Guttorm (f. 1890) på hesten. Det ble Valborg som førte gården videre idet hun giftet seg med Rolf Kristian Holmsen (1887–1968) fra Lofsrud gård. Personen med hatt til høyre kan neppe være en annen enn Olaf Larsen, bror til Hanna Sofie som begge kom fra Jørgensløggen. De øvrige personene bodde sannsynligvis også på gården. Hovedbygningen, i sveitserstil, er trolig tegnet av arkitekt Eduard Carlén (1866–1959). Østensjø lokalhistoriske bilder nr. B20060211

Sollie. Waldemar Berseth var for øvrig en tiltaksrik kar som drev restauranten på Kongshavn ved Mosseveien, et forlystelsessted med bad. Størst popularitet hadde stedet fra omkring 1900 til og utover i 1920-årene. Frem mot krigen ble det spilt utpreget folkelige revyer. Helge Sollie fortalte at Berseth forsøkte seg med å bygge pene broer og et fossefall på eiendommen. Rundt 1920 hadde Berseth flere byggeprosjekter på Solbakken. Fra 1918 til 1924 finner vi flere dokumenter sendt til Akers bygningssjef om oppsetting av bryggerhus og til-

bygg til gammelt våninghus. På tegningene for "Ny fasade mot syd" er det skrevet "Kaffe Solbakken, W. Berseth, 5-5-24". Det foreligger ingen opplysninger om kafédrift på Solbakken, så det ble nok med planene. Men det var flere i området som hadde kafédrift så ideen var neppe helt spesiell. Huset var imidlertid ganske stort skal vi bedømme bilder tatt kort før rivning, ikke ulikt tegninger fra 1920-tallet. Så noe ble nok bygget av Berseth i eierperioden. For øvrig ble eiendommen gradvis omre-

gulert til boliger, særlig etter krig.

Siste beboer var Walter Kristensen og frue. Hovedhuset ble revet ca. 1990, uthus og stabbur

tidligere. Veinavnet Jørnsløkkveien er et minne om gårdsbruket.

Del 4 Tre husmannsplasser

Del 4 er en oppdatert og revidert utgave fra Sothøna nr. 45, juni 2013.

I lensmann Knophs oversikt i 1771 (St. Hallvard nr. 19) nevnes Vassenga, Jørgensløkken og Dølerud (Dohlerud), eventuelt i en nyere form Dalerud, som husmannsplasser under Oppsal.

Bakken eller Vassenga

Jørgensløkken ble frikjøpt i 1823 og er nevnt under et annet avsnitt. Vassenga kan være et annet navn på husmannsplassen Bakken som vi fortsatt kan se

60 år rundt midten av 1800-tallet. Området har også noen hagetrær, mest sannsynlig fra den tiden det bodde folk der. Plassen ligger noen meter vestenfor det vi også i dag kaller Vassenga, et stykke av oldtidsveien nord for Oppsal terrasse. Vassenga er et navn vi finner flere steder rundt Østensjøvannet, betegnelsen på vannmettet mark. Der det er vått uavhengig av nedbørforhold.

tuftene etter. Det er ikke kjent når Bakken ble ryddet, men etter kartopplysninger har den trolig vært bebodd i en periode på 50-

Dalerud

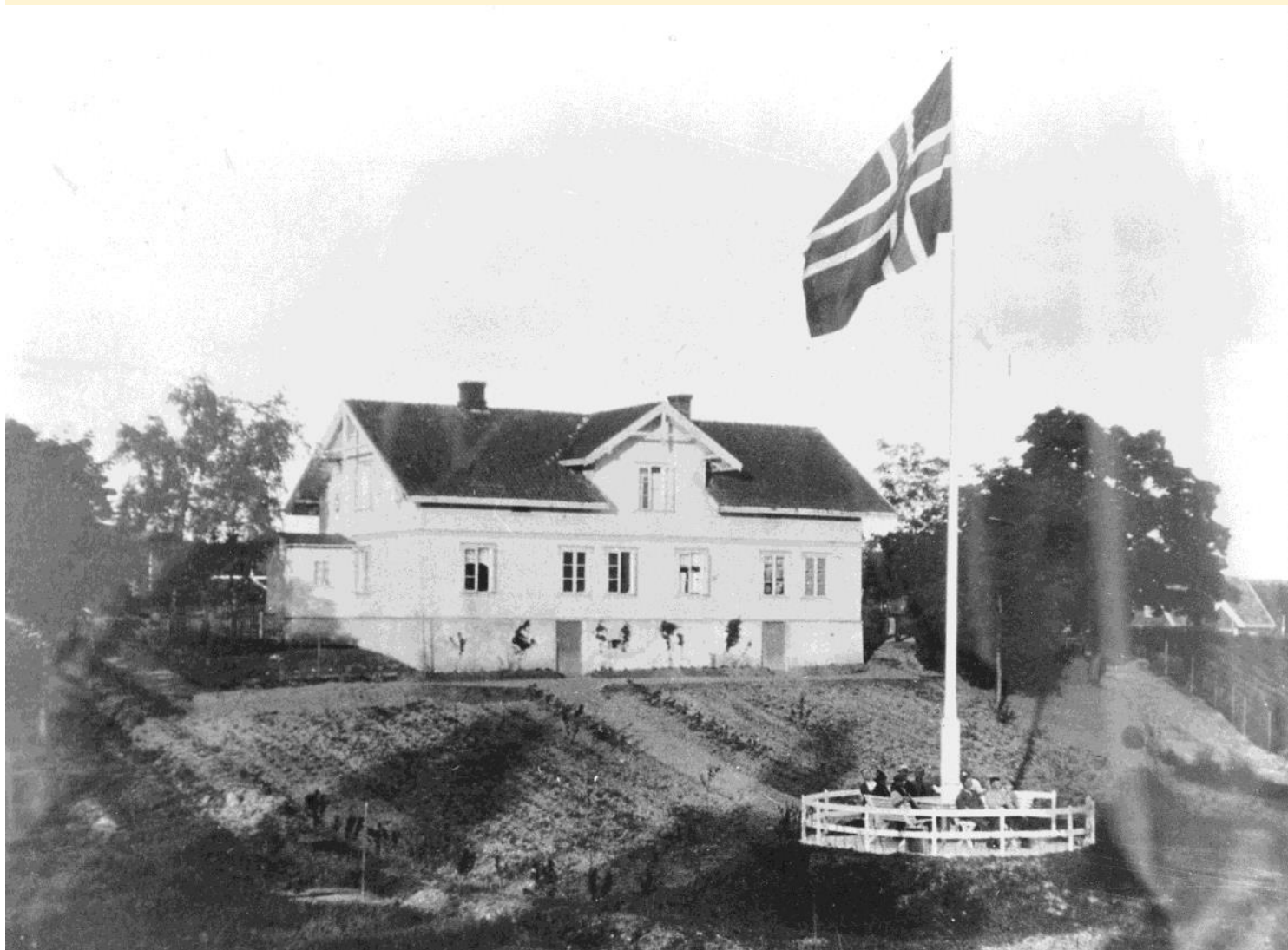
I folketellingen for 1865 er det oppgitt at Hans Eriksen bodde på "Oppsal østre" som husmann

uten jord sammen med tre sønner. Stedsangivelsen er løpenummer 250b som i matrikkelen viser til Jørgensløkken. Velger vi formen Dalerud som et annet navn på "Oppsal østre" gir det mening at Dalerudveien, veistykket mellom Eftasåsen og Tyristubbveien, i 1955 fikk navn etter husmannsplassen. Når Dølerud nevnes i lensmann Knophs oversikt i 1771 (St. Hallvard nr. 19) kan det være avledet av ordet døl, dvs. person fra omliggende landdistrikt i videre forstand, i følge navnegransker Bjørn Eithun. Slik sett har det en topografisk mening i det husmannsplassen med "dølen" lå litt lenger opp i åsen. Veien Eftasåsen fikk navn i 1955 oppkalt etter et gammelt lokalnavn på åsen veien går over, som ligger i ettermiddagssolen. Folk fra Jørgensløkken hadde ikke ettermiddagssol. De tok ettermiddagskaffen på åsen. Derav navnet. Og her oppe lå også husmannsplassen Dalerud, en liten rydning der det var hyggelig å sette seg ned. Og navnebytte er, som vi har sett, ikke uvanlig.

Del 5 Minner fra gårdsdriften

Russiske krigsfanger, landhandel og onnetid

Ingeborg Jesperud, f. Løvseth, forteller fra sin oppvekst på Oppsal gård

Hovedhuset på Oppsal gård på 1920-tallet. Hagens fineste uteplass var på toppen av haugen med flaggstang på midten omgitt av et hvitt gjerde. Ingeborg fortalte at da hennes far Hans Løvseth ryddet på jordet som lå inntil hagen la han stein på toppen som underlag for et støpt dekke. Østensjø lokalhistoriske bilder B20040232.

I 1997 ble det produsert syv videofilmer om det som den gang var Bydel Østensjø. I filmen om gårdshistorier er det et intervju med Ingeborg Jesperud, født Løvseth, som forteller om minner fra gårdsdriften like før, under og etter krigen. Det er Helge Solli som er intervjuer. Vi har i forbindelse med gårdshistorien

spurt litt mer om hva hun husker fra tidlige år.

Ingeborg ble født i 1930, og vokste opp som yngst av i alt fire barn. Hun ble godt passet på og kanskje litt bortskjemt av de tre storebrødrene.

Krigstid – russiske fanger som griserøktere

Krigstiden er det som står mest i fokus. Ingeborg var 12 år da tyskerne okkuperte gården i 1942 og mye ble endret. Tyskerne rett og slett tok grisene, hestene og de 3-4 kuene på gården og drev videre med hjelp fra russiske krigsfanger. Først kom de med lastebil fra fangeleiren på Etterstad. Senere med egen blåtrikk,

plassert i den ene delen av vognen. De omkring ti fangene som for noen timer skulle være griserøktere var godt vaktet.

Det var skummelt å ha tyske vakter med våpen og kappe i nattemørket, forteller Ingeborg. Spesielt skummelt var det om kvelden og natten når vi skulle på toalettet, det var utedo bak fjøset, og tyske vakter med store hunder gikk rundt i nattemørket.

Nord for tunet mot Oppsalhjemmet holdt den tyske vakten "Adolf" til i sitt lille mursteinshus med bord og seng. Hans oppgave var å passe på grisene. En rest av huset står fortsatt sommeren 2017. Huset over potetkjelleren, som nå er revet, var også et tilholdssted for tyskerne. Det eneste huset som fortsatt står slik det ble bygget av tyskerne er det vi etter krigen kalte for "Melbua" fordi vi lagret mel der, forteller Ingeborg. Det hendte at de tyske vaktene sparket i hjel smågris og grillet kjøttet. Slik behandling av gris synes jeg var forferdelig. Fangene så sitt snitt til å smugspise litt de også. Fangene fikk melk i spann av oss på gården. Merkelig nok ville de helst ha brennevin.

Tyskerne okkuperte ikke den såkalte Svatomta, en teig på rundt 9 mål i Oppsalveien. Far greide å holde tomten hemmelig for tyskernes, forteller Ingeborg.

Butikken – en av tre på Oppsal

Fra 1932 til 1938 drev far og mor butikk, et godt minne, forteller Ingeborg. Det var veldig moro å være i butikken. Dit kom det mange mennesker. Egentlig var det litt underlig at det var mulig å drive butikk på gården når Ole Jerpset startet opp i Østmarkveien 2. Han kjøpte muligens eiendommen fra Magnor, som ligger rett ved siden av butikken. I tillegg var det butikk på Rustad, rett på den andre siden av Oppsalveien. Tre butikker for en liten befolkning var vel i overkant, mente Ingeborg.

På gården var det mye folk. Tjenestefolket spiste og levde sammen med oss som eide gården. Først var det et eget gutterom i hovedbygningen, senere lagde vi rom til dem i en av uthusbyg-

ningene. Det ble da en slags "drengestue".

Skole og klassebesøk

En gang var klassen min med hjem for å se på grisene. Da hadde far gjort det så fint med strø i bingene. Mor hadde bakt og vi fikk boller og saft ved flaggstanga, den fine uteplassen vår i hagen. Det er et koselig minne. Det var alltid stas for mine klassevenner å være med meg hjem på gården. Det var noe ekstra også for meg.

Ingeborg begynte på Østensjø skole i 1937. Skolen ble okkupert av tyskerne under krigen og elevene måtte ha skole på omgang i hjemmene. Hun husker godt at klassen var hjemme på Oppsal og hadde undervisning, ellers kunne de være hos læreren eller hos andre elever. Etter det første

Hans Løvset på stabburstrappa med sønnen Oddvar, datteren Ingeborg og hunden Flink i 1935. Flinks hovedoppgave var å passe på grisene. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030082.

året ble det etablert skole på Nordre Skøyen hovedgård.

Travhester og arbeidshester

Vi drev med travhester, kjøpte og solgte. En av travhestene het Arngrim. En annen hest vi hadde het Solvår, denne vant vi på travselskapets loddsalg på Bjerke. Hestene gikk i havna nede ved Skøyenåsen skole eller oppe der samfunnshuset nå er. Far brukte bare hest til alt arbeidet på jordene. Vi hadde ikke traktor, men det hendte at Haakon Smith på Østensjø kom og hjalp oss med sin traktor.

Drikkevann og gårdsdammer

Vann fikk vi innlagt i 1943. Før det var vannpostene stedet vi hentet og kjørte vann fra. Den første vannposten sto nederst i "Kneika" som det het, dvs. ved veikrysset Oppsalveien og Østensjøveien. Mor (Ingrid Othilie) sto da gjerne nede ved veikrysset og skylte tøyvasken som hun hadde kokt hjemme. Det hendte det var litt kaldt noen ganger og det var tung vei opp til gården, minnes Ingeborg. Da kom en av gutta på gården ned med hest og kjerre og hentet mor og alt det våte tøy. Ingeborg kan huske at det var mye tøy fordi moren

også vasket for tjenesteguttene. Etterpå var det også reparasjon av tøy. Senere fikk vi vannpost ved Østmarkveien. Kroppsvasken fant sted i vaskedunken på kjøkkenet, eller vi gikk på badet på velhuset. Fredag for damer, og lørdag for menn.

Gårdsdammen lå sentralt på tunet, beretter Ingeborg, og peker på den ovale gressplen. Der hadde vi karuss. En gang lenge før krigen innbilte vi en turgåer som kom gangveien over gården fra Bryn og skulle til Østmarkseteren at det var makrell i dammen. Men er ikke det en saltvannsfisk? Jo det er det, men

Ingeborg Jesperud er tilbake til hagens fineste sted, på toppen av haugen som i tidligere tider var familiens samlingspunkt. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 16. mai 2013.

vi har tømt en sekk salt opp i, fikk vedkommende som svar. Vi måtte snu oss for ikke å le, for han trodde visst det vi sa!

Gårdsdammene i området var først og fremst for dyrene og som branndammer om ulykken inntraff. Den store dammen ble fylt igjen da vi bygget om huset i 1948/49. Vi hadde også en annen mindre dam nede ved grisehusene, rett under de to nederte garasjene. Den ble også fylt igjen.

Onnetida – hestene fikk avkjøle seg i Østensjøvannet

Ingeborg forteller at onnetida var spesiell. Vi hadde noen pensjonister som kom for å hjelpe oss i slåttonna. Vi ungene synes det var veldig moro når de gamle kom. Jeg var med å reve høyet, fortsetter Ingeborg. Når vi kjørte inn høyet var det noen som ville gjøre det på sin spesielle måte. Det måtte også jeg gjøre. Når vi var ferdige med slåttonna hadde vi slåttegrøt. Og hestene fikk avkjøle seg i Østen-

sjøvannet. Det var guttene som tok hestene med ned til vannet.

I skuronna hadde vi treskefolkene og da var det 8-10 mann med i arbeidet. Da var det fullt på kjøkkenet! Mor lagde maten og ordnet med alt sammen. Det var veldig gøy å være med, unntatt på selve treskingen. Treskingen likte jeg ikke. Jeg måtte stå ved treskeverket og kutte båndene på kornnekene. Da ble jeg gjerne ertet og fikk kastet noen mus bort til meg. Det likte jeg ikke!

Kilder/litteratur:

Henning Sollied. Akersgårder. Hovedbølenes eierrekker. Utgitt av Akers Sogneselskap, Oslo 1947.

Ole Bjune. Fra lokalhistorien. Oppsal gård. Naboposten nr.1 januar 1989 og nr.3 mars 1989.

Ole Bjune: Fra lokalhistorien. Fremkommeligheten på gamle Oppsal. Naboposten nr. 7, oktober/november 1990.

Digitalarkivet. 1865-telling for Østre Aker, folketelling 1900 og 1910.

Digitalarkivet. Ministerialbok for Østre Aker, døde og begravede 1915 og 1922.

Videofilm fra 1997. Gårdshistorie. Samarbeidsprosjekt mellom Deichmanske bibliotek på Oppsal og Østensjø bydel.

Knut Sprauten. Nordre Skøyen

Hovedgård gjennom 600 år. Historieutvalget for Nordre Skøyen Hovedgård, 1985.

Norsk Biografisk Leksikon, bind XIX, Aschehoug & Co, Oslo MCMLXXXIII. Om offiseren Peter Jacob Wilster.

Oppsal Vel gjennom 50 år 1904 - 1954.

Oppsal Vel gjennom 75 år 1904 – 1979.

Aker 1837 – 1937. Akers historie (bind I-V) utgitt i perioden 1940-1947. Bind III om kommunikasjoner (trikkelinjer) og bind IV om veivesen.

Andreas Holmsen: Ødegårder i Osloherad. St. Hallvard nr. 19. Særtrykk.

Edv. Bull. Akers Historie. Olaf Norlis Forlag, Kristiania 1918.

Norsk Historisk leksikon. Steinar Imsen og Harald Winge. Cappe-

len Akademisk Forlag, Oslo 1999.

Beskrivelse over de matrikulerte Eiendomme i Akers Herred med forslag til ny Skylddeling, utarbeidet i Henhold til Lov af 6te Juni 1863 af Akers Herredskommis-sions forberende Komite, Christiania 1869.

Bøler er stedet, Bøler 2000.

Amund Kveim: Våre gamle gårder og plasser. Om plassen Dalen på side 57.

Sør i Aker. Søndre Aker Historielag. Årbok 1985. Bjørn Eithun: Stedsnavn – forteller de noe?

Sothøna nr. 44, desember 2012, side 11. Leif-Dan Birkemoe: Bogerud gård gjennom tidene. Side 13, Per-Johan Bogerud: En allsidig sokneprest med oppvekstår på Bogerud gård.

Sothøna nr. 34, november 2007, side 6. Leif-Dan Birkemoe: Bakke-havn – en sjokoladehistorie.

Sothøna nr. 36, november 2008, side 40. Leif-Dan Birkemoe: Isskjæring før kjølemaskinenes tid.

Sothøna nr. 21, vår/sommer 2001, side 20. Erik Henning Edvardsen: Karnappmannen – del 2.

Sothøna nr. 52, desember 2016, side 35, Leif-Dan Birkemoe: Den store nordiske krig.

Rundt vannet nr. 7 2009. Leif-Dan Birkemoe: Bakkehavn gård.

Bryn Vel hundre år 1911-2011. Leif-Dan Birkemoe: Søndre Skøyen gård – tidsdybden i distriktet.

Akergårder i Oslo, en landsens byhistorie. Finn Holden, Ander-

sen & Butenschøn AS, 2003.

Det begynte med Frognerseter-skogen. Andreas Vevstad: Oslo kommunes skoger 1889 – 1989. H.Aschehoug & co, 1989.

Sigurd Senje: Vi i Østensjøbyen. Tiden Norsk Forlag, Oslo 1985.

Oslo byleksikon 5. utgave. Kunnskapsforlaget, Oslo 2010.

Wikipedia og Store norske leksikon, om Bernt Anker.

Samtale med Helge Sollie 25. mars 2003 og 30. juni 2004 om Oppsal gård og Jørnsløkken.

Samtale med Frode Winkelmann, 8. mai 2013 om den Chilenske klubb.

Plan- og bygningsetaten, saksinnsyn for Oppsalveien 20, Motbakkene 1,3 og 5.

Byarkivet, branntakster for Nordre og Søndre Oppsal, Oppsalveien 20 (Gnr. 146, bnr. 1) og Motbakkene 3 (bnr. 2).

Samtale 7. april 2003 med Gerd og Paul Skappel.

Samtale 6. juli 2012 med Kjell Kristoffersen, tidligere Bakkeløkka, på Hov i Spydeberg.

Samtaler februar-mai 2013 med Ingeborg Jesperud (f. Løvseth) og Anne Kittelsen.

Ingeborg står på samme plassen i 2013 som da bildet med hennes far ble tatt i 1935, 78 år senere. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 16. mai 2013.